

Az olvasási szokások alakulása hordozható eszközökön

**Az online platformok hatása a
szépirodalomra**

**Könyvolvasási és
könyvvásárlási szokások,
2023**

Szakmai ismeretterjesztő összefoglaló

A Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság megbízásából az eKönyv Magyarország és a TÁRKI Társadalomkutatási Intézet Zrt. 2023 tavaszán kutatást végzett az olvasás iránt érdeklődő és interneten elérhető felnőtt népesség, valamint a teljes felnőtt magyar lakosság könyvolvasási és könyvvásárlási szokásainak feltérképezésére.

Forgalmi adatok a szépirodalomra és egyéb kategóriákra vonatkozóan

Az ehhez a vizsgálathoz szükséges információk az eKönyv Magyarország Kft. ekonyv.hu weboldalán, illetve az anyacégei, a Líra Könyv Zrt.-hez tartozó lira.hu, illetve a Libri-Bookline Zrt.-hez tartozó bookline.hu és libri.hu 2022. január 1. és december 31. közötti e-könyv és e-hangoskönyv értékesítési adatain alapulnak.

Elektronikus könyv, azaz e-könyv alatt az elektronikus formában, epub, mobi vagy pdf formátumban forgalomba kerülő szövegeket értjük, elektronikus hangoskönyv, azaz e-hangoskönyv alatt pedig a fizikai adathordozó nélküli, kizárólag digitális, stream formájában hozzáférhető hangoskönyves tartalmakat, tehát pl. a CD-n értékesített hangoskönyv nem tartozik ide.

Ami az elektronikus könyveket illeti, látható, hogy a szépirodalom mind darabszám, mind érték tekintetében bekerült a legnépszerűbb öt kategória közé. A szépirodalom főkategória részét képező világirodalom alkatégória második a romantikus alkatégória után, a magyar irodalom alkatégória pedig darabszámban a negyedik helyezett lett. A szórakoztató irodalom alapvetően vezető pozíciója mellett tehát a szépirodalomnak erős a szerepe ekönyvek értékesítésekor (1. táblázat).

Helyezés	Kategória	Százalékos arány
1.	Romantikus	19%
2.	Világirodalom (Szépirodalom)	13%
3.	Krimi	11%
4.	Magyar irodalom (Szépirodalom)	10%
5.	Pszichológia	9%
6.	Erotikus	4%
7.	Ezotéria	3%
8.	YA, Ifjúsági regények és elbeszélések	3%
9.	Thriller, horror	3%
10.	Egyéb: ismeretterjesztő, szakkönyvek, tankönyvek stb.	24%

1. táblázat 2022-es e-könyv forgalom kategóriák szerint darabszám alapján

Az elektronikus hangoskönyvek esetében egyértelműen megfigyelhető a szépirodalom dominanciája. Az alacsonyabb forgalmazott címszám ellenére is világosan látszik a tendencia, hogy darabszám tekintetében ebben a formában jóval szívesebben választják a vásárlók a szépirodalmat, és sokkal kevésbé a szórakoztató irodalmat, illetve sokkal erősebb a gyermek és ifjúsági kategória is, de még az ismeretterjesztő, non-fiction e-hangoskönyvek is több példányban kelnek el. A kutatás további része is alátámasztotta azt az előfeltevésünket, hogy az e-hangoskönyvek hallgatása nem csak az érzékszervek és a használati szokások tekintetében, de tartalomban is különbözik az e-könyvektől (2. táblázat).

Helyezés	Kategóriák	Százalékos arány
1.	Szépirodalom	34%
2.	Gyermek és ifjúsági	27%
3.	Ismeretterjesztő	26%
4.	Szórakoztató irodalom	13%

2. táblázat 2022-es e-hangoskönyv forgalom kategóriák szerint darabszám alapján

Könyvszakmai szakértők meglátásai

A következő blokkban könyvszakmai szakértőkkel készült informális beszélgetések alapján foglaltuk össze ezek legfontosabb tanulságait – ezt a szerződésen kívül vállalt,

önkéntes feladatként azért végeztük el, mert így teljesebb képet kaphattunk az e-könyvek és e-hangoskönyvek helyzetéről.

Az általunk megkérdezett könyves szakemberek többsége azt tartja fontos akadállynak az e-könyv terjedésében, hogy az olvasók tárgyként is szeretik a könyveket, ragaszkodnak hozzájuk fizikailag is, így a fizikai, nyomtatott könyv dominanciája fennmaradt. Többen jelezték azt az észrevételüket is, hogy Magyarországon a vásárlók nagyon árérzékenyek, az e-könyvpiac növekedésének gátjaként jelenik meg, hogy nem tudják jelentősen alacsonyabb áron adni az e-könyveket a printhez képest, online tartalomért pedig főleg nem igazán szeretnek fizetni az emberek, magas az illegális letöltések száma.

Az e-könyvek piaca a Magyar Kiadók és Könyvterjesztők Egyesülése (MKKE) becslése szerint és több kiadó saját adata alapján is nagyjából 2%-át teszi ki a teljes könyvpiacnak, bár van ahol ez az arány kicsit alacsonyabb a kiadói bevételek tekintetében.

Többen úgy vélik, hogy a hangoskönyvet hallgatók és a nyomtatott vagy e-könyvet olvasók halmaza nem egybevágó. Vannak olyanok, akiket a papírkönyv nem ér el, de a hangoskönyv igen. Ugyanakkor egyértelmű, hogy a print vagy e-könyv olvasó lehet egyben hangoskönyv-hallgató is. Egy szépirodalmi profilú kiadó vezetője ördögi körként írja le a jelenlegi helyzetet: nincs forgalom, mert nincs tartalom és nincs tartalom, mert nincsen forgalom. Jó nemzetközi példa a hangoskönyv terjedésére az északi országokban, Skandináviában, elsősorban Svédországban bekövetkezett jelenség, ahol a hangoskönyv már a könyveladások több, mint felélt teszik ki – mindez a magyarhoz képest óriási kínálattal és a dedikáltan hangoskönyv platformok elterjedésével magyarázható, amelyek előfizetési modellben működnek.

Az online platformoknak is vannak lehetőségei a szépirodalom népszerűsítésére: többen kiemelték a közösségi média, azon belül is a Facebook, mint alapvető csatorna és az Instagram, illetve főként a TikTok mint új csatorna fontosságát, emellett a podcasteket, mint promóciós lehetőséget rejtő audio tartalmakat. Azoknak a magyar szerzőknek magasabbak az eladásai, akik aktívak a különböző közösségi médiás platformokon.

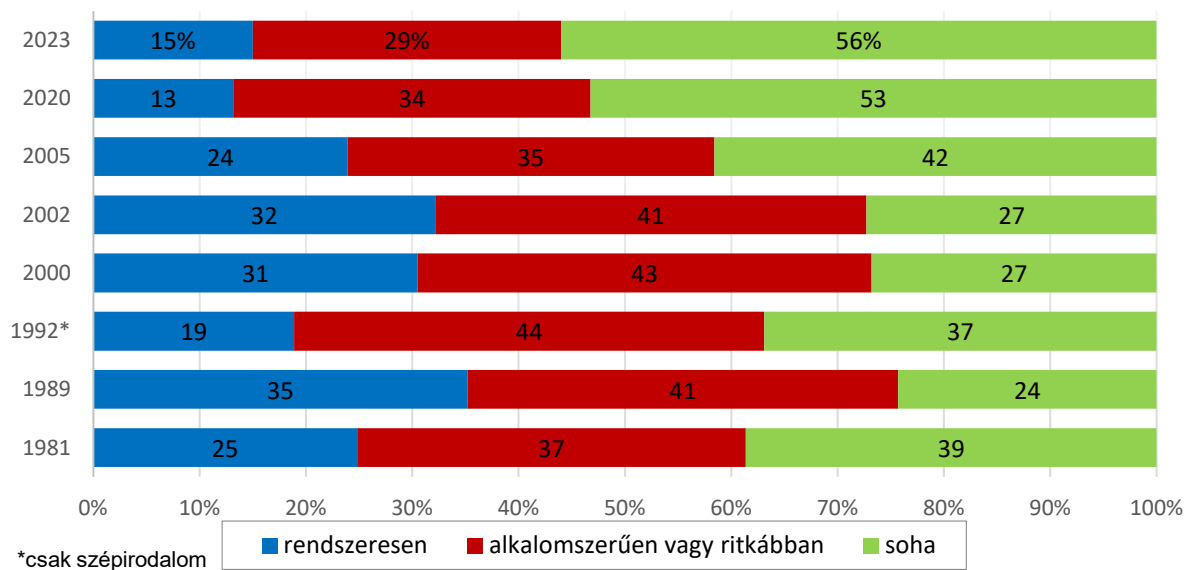
Szakpolitikai javaslatok tekintetében minden szakmai szereplő az első és legfontosabb lépésnek a 27%-os ÁFA kulcs 5%-osra csökkentését tartja az e-könyvek és e-hangoskönyvek esetében. Többen kiemelték, milyen fontos a pályázati úton támogatott hangoskönyvgyártás, hogy fejlődni tudjon az e-hangoskönyvek piaca.

Ami pedig az illegális letöltéseket illeti, a legkézenfekvőbb megoldás az nCore.pro és esetleges későbbi mutációi blokkolása lenne Magyarország területén (külföldön gyakorlat az internetszolgáltatók kötelezése a torrentoldalak blokkolására, pl. Olaszországban, az Egyesült Királyságban, Ausztráliában vagy Indiában), ha nem tudnák elérni az emberek az interneten, akkor nem töltenének le onnan és nem okoznának kárt. Egyértelműen ez a legnagyobb hazai illegális tartalmat terjesztő felület.

Másik lehetőség a lakosság edukációja olyan kampánnyal, ami a legális tartalomfogyasztást népszerűsíti, de ennek várhatóan lassabb és kevésbé kézzelfogható hatása lenne.

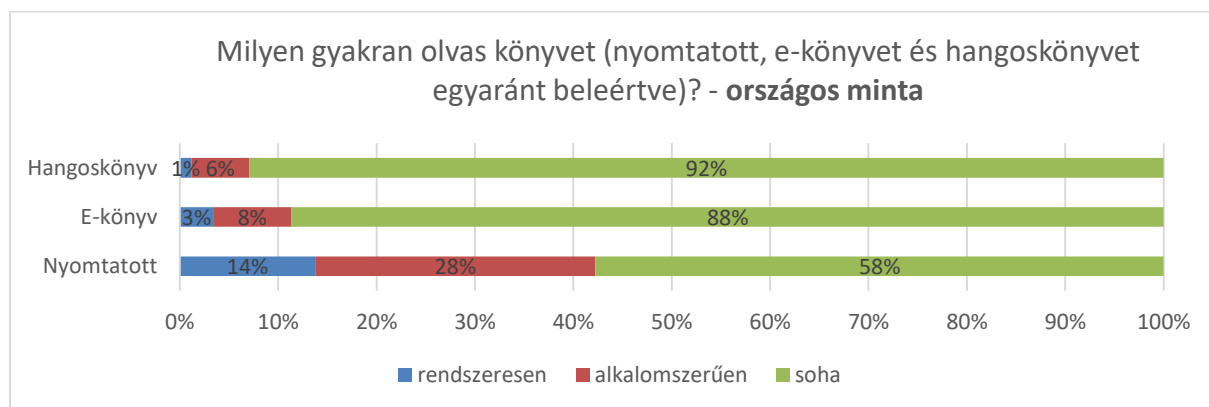
Könyvolvasási szokások a felnőtt magyar népesség körében

Először a teljes felnőtt magyar népességen belül vizsgáltuk meg a könyvolvasókat. 2020-ban a felnőtt magyar lakosság 13%-a, 2023-ban 15%-a olvasott rendszeresen (legalább hetente), ami hibahatáron belüli különbség, azaz lényegi változás nem történt. Bár a rendszeresen olvasók aránya 2 százalékponttal magasabb 2023-ban a 2020. évi eredményekhez viszonyítva, összességében a bármilyen gyakorisággal olvasók aránya 3 százalékponttal alacsonyabb a könyvolvasó felnőttek körében, de ezek is olyan kis ($\pm 3,4\%$ -os hibahatáron belüli) elmozdulások, amelyek alapján azt mondhatjuk, hogy nem változott az olvasó felnőttek aránya az elmúlt három évben. A vizsgált időszak (2002-2023) egészét tekintve 2020-ban volt a legalacsonyabb a rendszeresen olvasók aránya, a ritkábban olvasók aránya azonban 2023-ban volt a legalacsonyabb. Az országos átlagnál nagyobb arányban olvasnak rendszeresen a nők, a fiatal felnőttek (18-39 évesek) és a 60 évnél idősebbek, valamint a budapestiek. A könyvet valamilyen gyakorisággal olvasók átlagosan 12 könyvet olvasnak el bármilyen formátumban egy év alatt. A teljes felnőtt magyar népességet célzó kutatás megerősíti azt a korábbi eredményt, hogy a könyvolvasó felnőtt népesség körében a szépirodalmi művek és a szórakoztató irodalom a legnépszerűbb műfajok. 2020-hoz képest jelentősen nőtt az eleve legnépszerűbb szépirodalmi és szórakoztató irodalmi könyvek olvasottsága: a teljes népességen belül bármilyen rendszerességgel könyvolvasók körében 13 és 19 százalékponttal, összesen 89%-ra és 92%-ra nőtt azok aránya 2023-ban, akik ezeket a műfajokat olvassák, azaz az irodalom dominanciája tovább erősödött.

1. ábra A könyvolvasás gyakoriságának változása 1981-2023 között a felnőtt magyar társadalmon belül (százalékos megoszlás)

A mostani, teljes felnőtt népességre vonatkozó kutatásunkkal lehetőségünk volt az olvasási gyakoriságra formátum (nyomtatott könyv, e-könyv, hangskönyv) szerint is részletesebben rákérdezni. A könyvforgalmi trendekkel összhangban ez a kutatás is megerősítette, hogy a nyomtatott könyvek dominálnak: a felnőtt magyar népesség 42%-a olvas valamilyen gyakorisággal nyomtatott könyvet, ez az érték e-könyvek esetén 11%, míg a hangskönyveknél 7%. A rendszeresen olvasók közt - akik legalább hetente olvasnak – is a nyomtatott könyv az elsőszámú választás. A két másik formátum esetén a rendszeresen olvasók szinte elhanyagolható arányban képviseltetik magukat, de az alkalmászerű olvasók is csekély mértékben vannak jelen (hangskönyvnél 7%, e-könyvnél 8%). Minden vizsgált műfajban kiemelkedik a nyomtatott könyvek népszerűsége.

2. ábra Könyvolvasás gyakorisága formátumonként, felnőtt magyar népesség

Könyv olvasási szokások az online kitöltők körében

A könyvkedvelő válaszadóink a teljes népességhez képest gyakrabban és többet olvasnak. A kitöltők 94%-a rendszeresen (legalább hetente) olvas valamilyen formátumban. Válaszóink több mint háromnegyede (77%) rendszeresen (tehát legalább hetente) olvas nyomtatott könyvet, míg az e-könyv formátum népszerűsége is 50% körül alakul ebben a válszkatégoriában. A hangskönyv ugyanakkor a fogyasztási gyakoriságra kérdezve sem örvend akkora népszerűségnek, mint az előbbi két formátum. Az összességében könyvkedvelőnek tekinthető válaszadóink körében is 67% azok aránya, akik soha vagy szinte nem hallgatnak hangskönyvet.

Az online válaszadók legnagyobb részt, közel harmada (30%) évi 50-nél is több könyvet olvas. Az elolvasott könyvek számának eloslzása formátumonként azt mutatja, hogy a nyomtatott könyv kiemelkedik az e-könyvhöz és a hangskönyvhöz képest. Bár az 1-10-ig tartó kategóriában nagyon hasonló számú válaszadó van a nyomtatott és az e-könyv esetén, az ennél magasabb kategóriákban már egyértelmű a nyomtatott formátum fölénye. Az összes válaszadónknak 62%-a olvas 10-nél is több nyomtatott könyvet egy évben, ez e-könyv esetén ez 39%. Hangskönyveket az előző két formátumhoz képest jóval kevesebben hallgatnak még a könyvkedvelőnek tekinthető online válaszadók között is. A válaszadóinknak 62%-a egyáltalán nem tekinthető hangskönyv fogyasztónak.

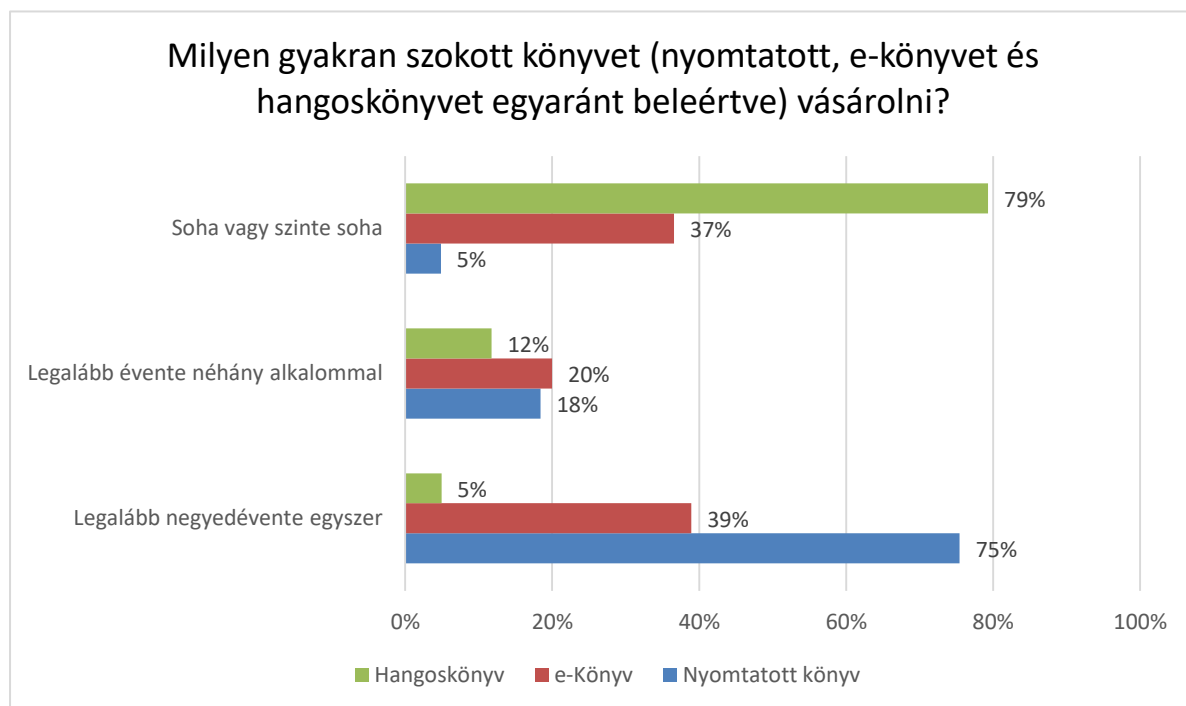
A könyvkedvelők között a nyomtatott könyv dominál minden műfajban, azonban az e-könyv kevésbé maradt le összehasonlítva az országos kutatás eredményeivel. Míg az országos mintában nagyjából egyformán alacsony szinten mozgott az e-könyvet és hangskönyvet fogyasztók aránya, a könyvkedvelőknél utóbbi két formátum is markánsabban elválk minden műfaj tekintetében. Online válaszadóink mintegy 83%-a olvas nyomtatott könyvben szórakoztató irodalmat és 84%-a szépirodalmat, e-könyvnél ez a két arány 65% a szórakoztató irodalomnál, valamint 60% a szépirodalom esetében.

A válaszadók leginkább gyakorlatias előnyöket hoztak fel az e-könyv mellett. Az e-könyvet olvasó online válaszadók 78%-a szerint a hasznossága leginkább a tárolókapacitásában rejlik. A helyspórolásra való igény úgy látszik, az egyik legfontosabb gyakorlatias indok az e-könyvek mellett, mivel a második legtöbbet jelölt válszkatégoria a „Nem foglal helyet, nem porosodik” volt 48%-kal.

A válaszadók többsége legalább egy idegen nyelven olvas valamely formátumban. E téren is a nyomtatott könyvek szerepelnek kiemelkedően: az összes válaszadónknak mintegy 51%-a jelölte, hogy olvas nyomtatott könyvet idegen nyelven. 43% e-könyvet, 12% pedig hangskönyvet olvas/hallgat valamilyen magyartól különböző nyelven. Az idegen nyelvek közül nem meglepő módon az angol a legszélesebb körben elterjedt, a teljes online válaszadói rétegnek mintegy 56%-a olvas ezen a nyelven, a második leggyakoribb a német 14%-kal.

Könyvvásárlási szokások az online válaszadók körében

Az online kérdőívet kitöltők vásárlási szokásaiból is a nyomtatott könyv dominanciája állapítható meg: míg nyomtatott könyvet 75%-uk vásárolt a választást megelőző negyedévben, addig ez az arány az e-könyvek esetében csupán 39%, a hangskönyveknél pedig mindössze 5%. Akkor is ez a kép rajzolódik ki, ha azokat vizsgáljuk, akik (szinte) soha nem vásárolnak az adott formátumból: nyomtatott könyvnél csak az online válaszoló könyvedvelők 5%-a, e-könyvnél 37%-a, a hangskönyvnél pedig már 79% számolt be arról, hogy soha vagy szinte soha nem vásárolja az adott formátumot.

3. ábra Könyvvásárlás gyakorisága formátumok szerint

Az elköltött összeget is alátámasztja a fenti helyzetet a könyvformátumok közti rangsorról. Az online válaszoló könyvkedvelők jellemzően többet költenek nyomtatott könyvre, mint hangos vagy e-könyvre. E-könyvet csak a válaszadók 9%-a vásárolt a kitöltést megelőző egy évben legalább 50 ezer forint értékben, míg a nyomtatott könyveknél ez az arány megközelíti az 50%-ot (45%). A hangoskönyv teljesített a legrosszabbul ebben az összehasonlításban is: az online válaszoló könyvkedvelőknek csak 8%-a költött legalább 10 ezer forintot hangoskönyvre egy év alatt.

Az online kitöltők körében az e-könyvet olvasók túlnyomó többsége (86%) letöltve olvas e-könyvet. Több mint kétharmaduk (69%) e-könyv beszerzési forrásként magyar webshopokat jelölt meg, de jelentősnek tekinthető két ingyenes (legális és illegális egyaránt) csatorna is, a Magyar Elektronikus Könyvtár és az nCore. Az e-könyvet olvasó kitöltők fele (51%) valamilyen legális elektronikus könyvtárat nevezett meg, és nem sokkal kevesebben, 44%-uk illegális platformokat (is) megjelölt.

A hangoskönyvet hallgató online válaszadóink kicsivel több, mint fele az e-könyvhöz hasonlóan egyesével vásárolja a hangoskönyveket is. Előfizetésről csak 14%-uk számolt be. Az e-könyvet olvasókkal ellentétben a hangoskönyvet hallgatók az online platformokat vagy applikációkat preferálják. Az online platformok közül kettő emelkedik ki, a YouTube (55%) és a Spotify (47%). A hangoskönyvet applikáción keresztül hallgatók nagyjából fele használja ezt a két felületet. Az e-könyvhöz hasonlóan a hangoskönyvért sem fizetnének annyit a válaszadók, mint a nyomtatottért.

Könyv olvasási és könyvvásárlási szokások a fókuszcsoportok alapján

A kérdőíves vizsgálattal egybehangzón a fókuszcsoport résztvevői is inkább az e-könyv technikai adottságait emelték ki: könnyebb hordozhatóság, nem foglal helyet. A résztvevők az illegális beszerzést is felvállalták, amit az online kérdőív is visszaigazolni látszott. Ennek kapcsán fontos indokként jelent meg, hogy az e-könyvek ára hasonló a nyomtatottakhoz, amelyet a válaszadók többen indokolatlannak éreztek. Ez egybecseng az online kitöltők álláspontjával. Ez a helyzet (hogy online is, és viszonylag „drága” is) többeket tölt az illegális platformok felé.